5. Bölüm: İş Sıralama (CPU Scheduling)

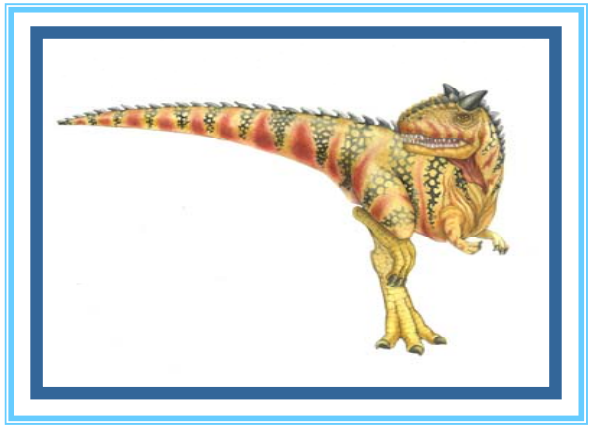

5. Bölüm: İş Sıralama (CPU Zamanlama / Planlama / Çizelgeleme)

- Temel Kavramlar
- Sıralama Kriterleri
- İş Sıralama Algoritmaları
- İş Parçacığı Sıralama
- Çoklu-işlemci Sıralama
- İşletim Sistemleri Örnekleri
- Algoritma Değerlendirme

Hedefler

- Çeşitli CPU iş sıralama algoritmalarını tanımlamak
- CPU iş sıralama algoritmalarını değerlendirmek
- Çok işlemcili ve çok çekirdekli iş sıralama ile ilgili sorunları açıklamak
- Çeşitli gerçek zamanlı iş sıralama algoritmalarını tanımlamak
- Windows, Linux ve Solaris işletim sistemlerinde kullanılan iş sıralama algoritmalarını açıklamak
- CPU iş sıralama algoritmalarını değerlendirmek için modelleme ve simülasyon yönteminden faydalanmak
- Belirli bir sistem için CPU İş sıralama algoritma seçim kriterlerini değerlendirmek

Temel Kavramlar

- Çoklu programlama ile elde edilen **maksimum CPU kullanımı**
- CPU–I/O Patlama (Burst) Çevrimi – Proses çalışması CPU çalışması **çevrimi** ve G/Ç beklemesinden oluşur
- CPU patlamasını G/Ç patlaması takip eder
- **CPU patlama** dağılımı ana ilgi noktasıdır

CPU ve G/Ç Patlamaları Sırası

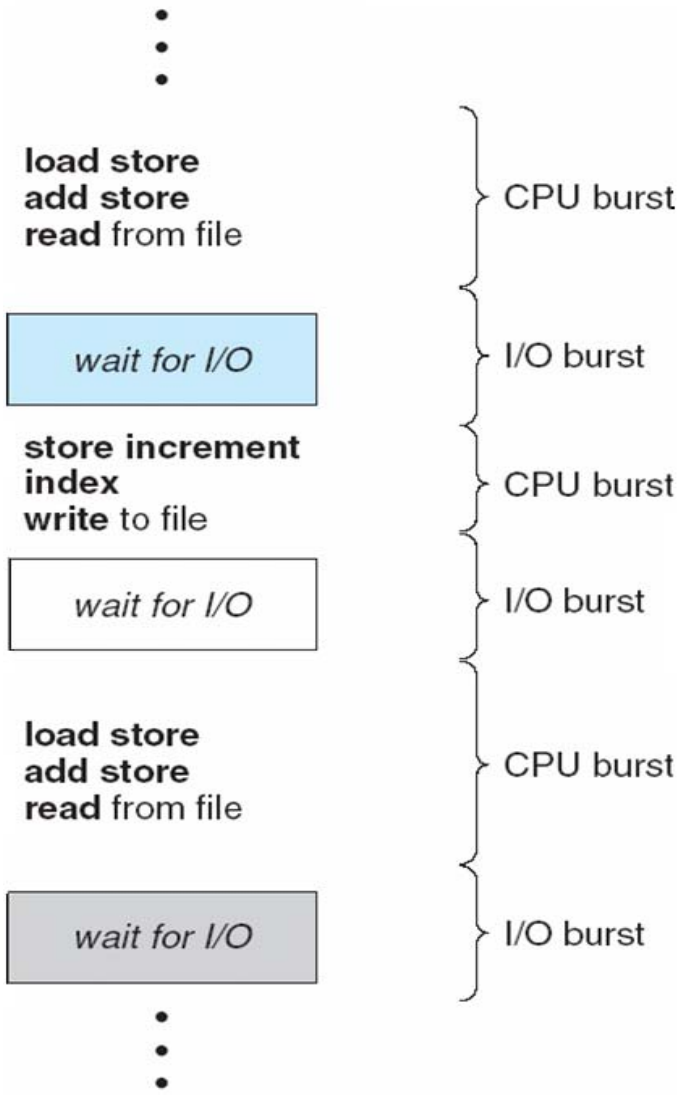

CPU Patlama Zamanları Histogramı

Çok sayıda kısa patlama

Az sayıda daha uzun patlama

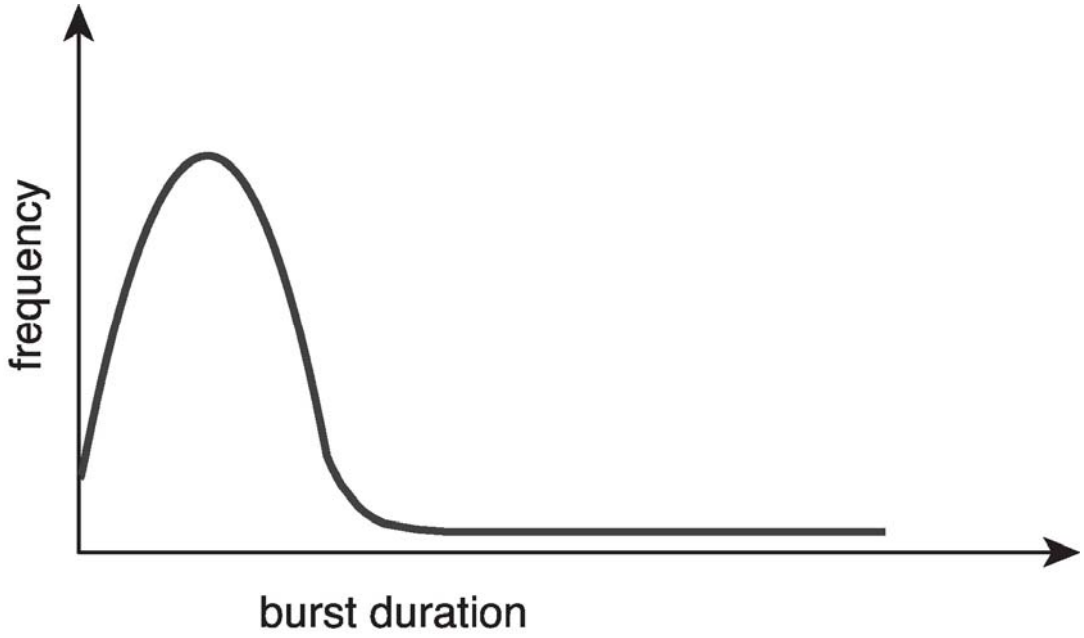

CPU-patlama Zamanları

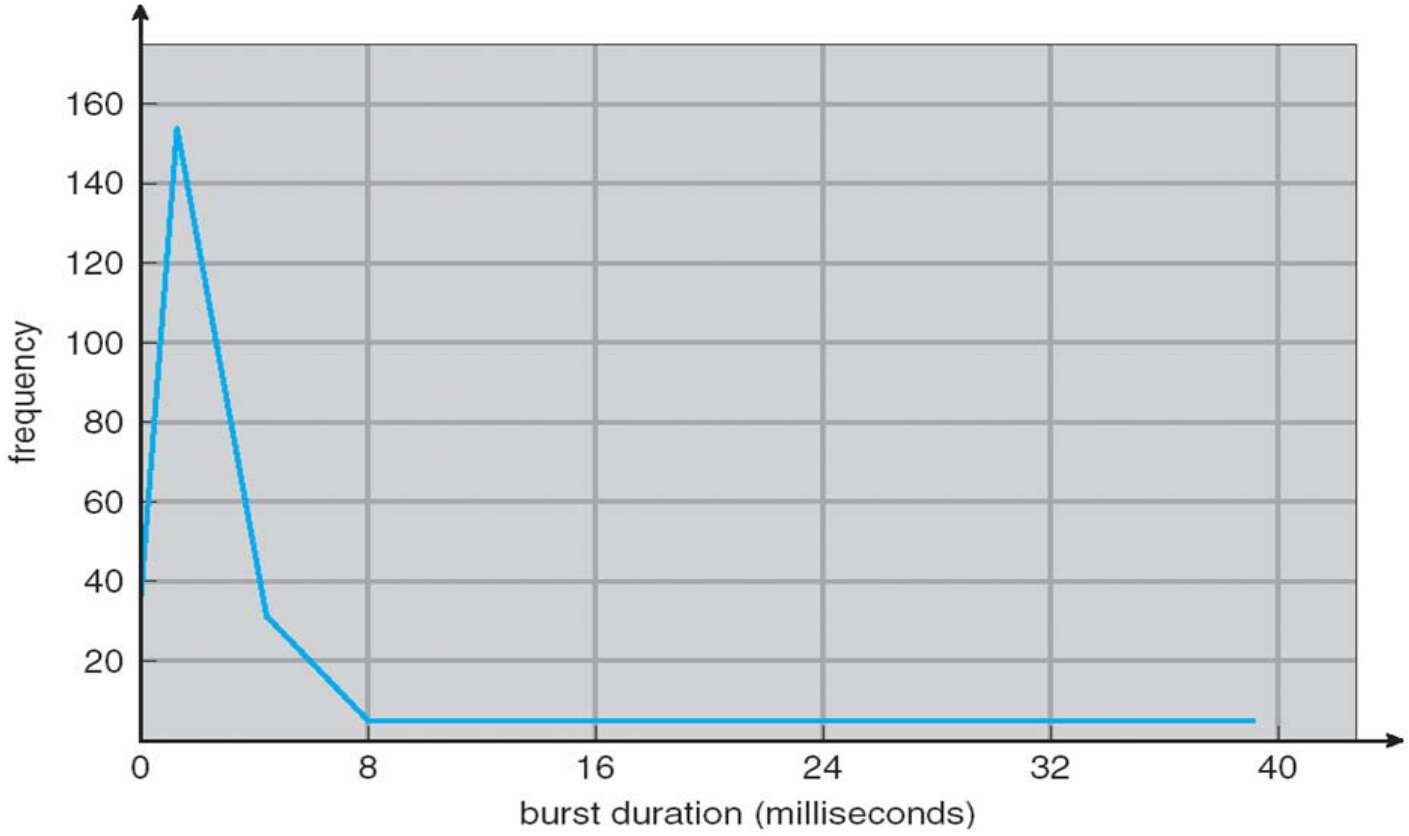

CPU İş Sıralayıcı

- Hazır kuyruğunda bekleyen prosesler arasından seçim yapar ve CPU çekirdeğini bir tanesine tahsis eder.
  - Kuyruk çeşitli şekillerde sıralanabilir
- CPU iş sıralama kararları aşağıdaki durumlarda verilir:
  1. Çalışıyor durumundan bekleme durumuna geçerken
  2. Çalışıyor durumundan hazır durumuna geçerken
  3. Bekleme durumunda hazır durumuna geçerken
  4. Proses sonlanınca

- 1 ve 4 durumları için iş sıralama bakımından başka seçenek yoktur. Yeni bir proses (eğer hazır kuyruğunda bulunuyorsa) çalışması için seçilir.
- 2 ve 3 nolu durumlarda bir seçenek vardır.

Kesintili (Preemptive) ve Kesintisiz(Nonpreemptive) İş Sıralama

- 1 ve 4 durumları **kesintisizdir**
- Diğer tüm iş sıralama işlemleri **kesintilidir**

- Kesintisiz iş sıralamada, CPU bir prosese tahsis edildikten sonra, proses CPU'yu sonlanana veya bekleme durumuna geçene kadar elinde tutar.

- Windows, MacOS, Linux ve UNIX dahil olmak üzere neredeyse tüm modern işletim sistemleri kesintili iş sıralama algoritmaları kullanır.

Kesintili İş Sıralama ve Yarış Koşulları

- Kesintili iş sıralama, verilerin çeşitli prosesler arasında paylaşılması durumunda yarış koşullarına neden olabilir.

- Verileri paylaşan iki proses düşünün. Bir proses verileri güncellerken, diğer bekleyen proses çalışabilsin diye çalışması yarıda kesilir. İkinci proses daha sonra tutarsız bir durumda olan verileri okumaya çalışır.

Görevlendirici - Dispatcher

- Görevlendirici modülü CPU'nun kontrolünü iş sıralayıcı tarafından seçilen prosese verir. Bu aşağıdaki işlemleri içerir:
  - Bağlam anahtarlama
  - Kullanıcı moduna değişim
  - Kullanıcı programını yeniden başlatmak için programdaki uygun bir konuma dallanma
- **Görevlendirme Gecikmesi**– bir prosesi sonlandırmak ve bir başkasını çalıştırmak için geçen süre

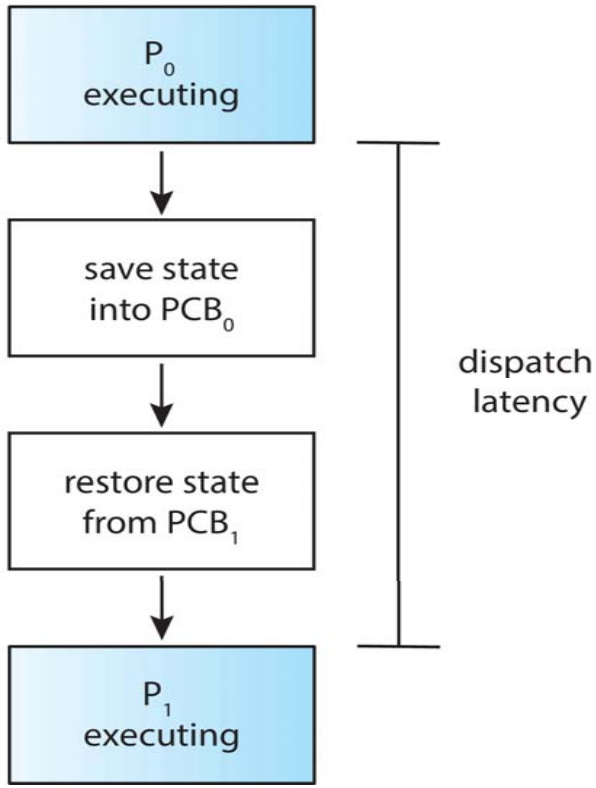

İş Sıralama Kriterleri

- **CPU kullanım oranı (utilization)**– CPU'yu olabildiğince meşgul tut
- **Çıkış (throughput)** – birim zamanda çalışmasını tamamlayan proses sayısı
- **Tamamlanma (turnaround) zamanı** – belirli bir prosesin çalışması için gerekli zaman
- **Bekleme zamanı** – hazır kuyruğundaki beklemekte olan prosesin geçirdiği süre
- **Cevap zamanı** – bir istek gönderildikten ilk cevap alınana (çıkış değil) kadarki geçen süre

İş Sıralama Algoritması Optimizasyon Kriterleri

- Max CPU kullanımı
- Max çıkış
- Min tamamlanma zamanı
- Min bekleme zamanı
- Min cevap zamanı

İlk Gelen İlk Çalışır Algoritması (First-Come, First-Served - FCFS)

Proses	Patlama zamanı
P_1	24
P_2	3
P_3	3

- Proseslerin P_1 , P_2 , P_3 *sırasında geldiğini varsayalım*
  Gantt Diyagramı :

- *Bekleme zamanları* P_1 = 0; P_2 = 24; P_3 = 27
- Ortalama bekleme zamanı: (0 + 24 + 27)/3 = 17

FCFS İş Sıralama (Devam)

Proseslerin aşağıdaki sırada geldiğini varsayalım:

$$P_2 , P_3 , P_1$$

- Gantt diyagramı :

- Bekleme zamanı $P_1 = 6; P_2 = 0, P_3 = 3$
- Ortalama bekleme zamanı: (6 + 0 + 3)/3 = 3
- Az önceki durumdan daha iyi
- **Konvoy etkisi** – uzun proseslerin kısa proseslerden önce gelmesi
  - Bir adet CPU-bağımlı proses ve birden fazla I/O-bağımlı prosesler durumu gibi

En Kısa İş Önce (Shortest-Job-First - SJF) Algoritması

- Her bir proses bir sonraki CPU patlama süresiyle ilişkilendir
  - En kısa zamanlı prosesi tespit etmek için bu zaman değerlerini kullan
- SJF en uygundur – verilen bir grup proses için minimum ortalama bekleme zamanına neden olur
  - Zorluk bir sonraki CPU isteğinin patlama süresinin hesaplanmasındadır
  - Kullanıcıdan istenir
  - Veya hesaplanır
- Kesintili versiyonu **ek kısa kalan zaman önce** olarak adlandırılır

SJF örneği

Proses	Patlama Zamanı
P_1	6
P_2	8
P_3	7
P_4	3

- SJF iş sıralama diyagramı

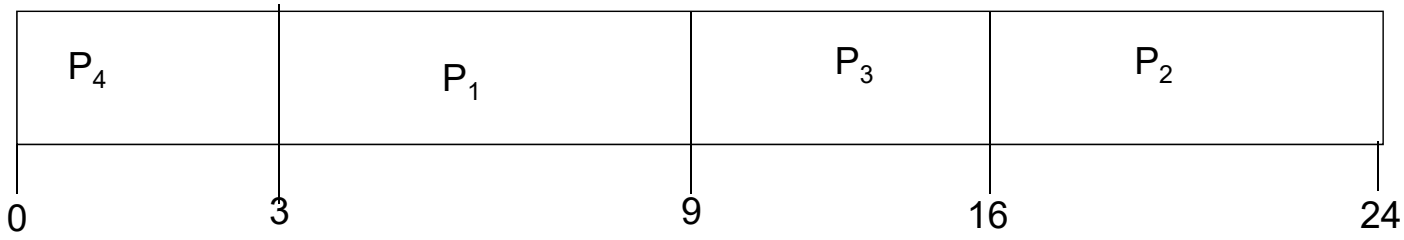

- Ortalama bekleme zamanı= (3 + 16 + 9 + 0) / 4 = 7

Bir Sonraki CPU Patlama Zamanının Belirlenmesi

- Süre sadece tahmin edilebilir – bir öncekine benzer olur
  - Bir sonraki CPU patlaması tahmin edilen en kısa süreli prosesi al

- Üstel ortalama ve bir önceki CPU patlama süresi kullanılarak hesaplanabilir

1. t_n = actual length of nth CPU burst
2. τ_{n+1} = predicted value for the next CPU burst
3. $\alpha, 0 \le \alpha \le 1$
4. Define:

$$\tau_{n+1} = \alpha\, t_n + (1 - \alpha)\tau_n$$

- Genelde , α ½ seçilir

Bir Sonraki CPU Patlamasının Süresinin Tahmini

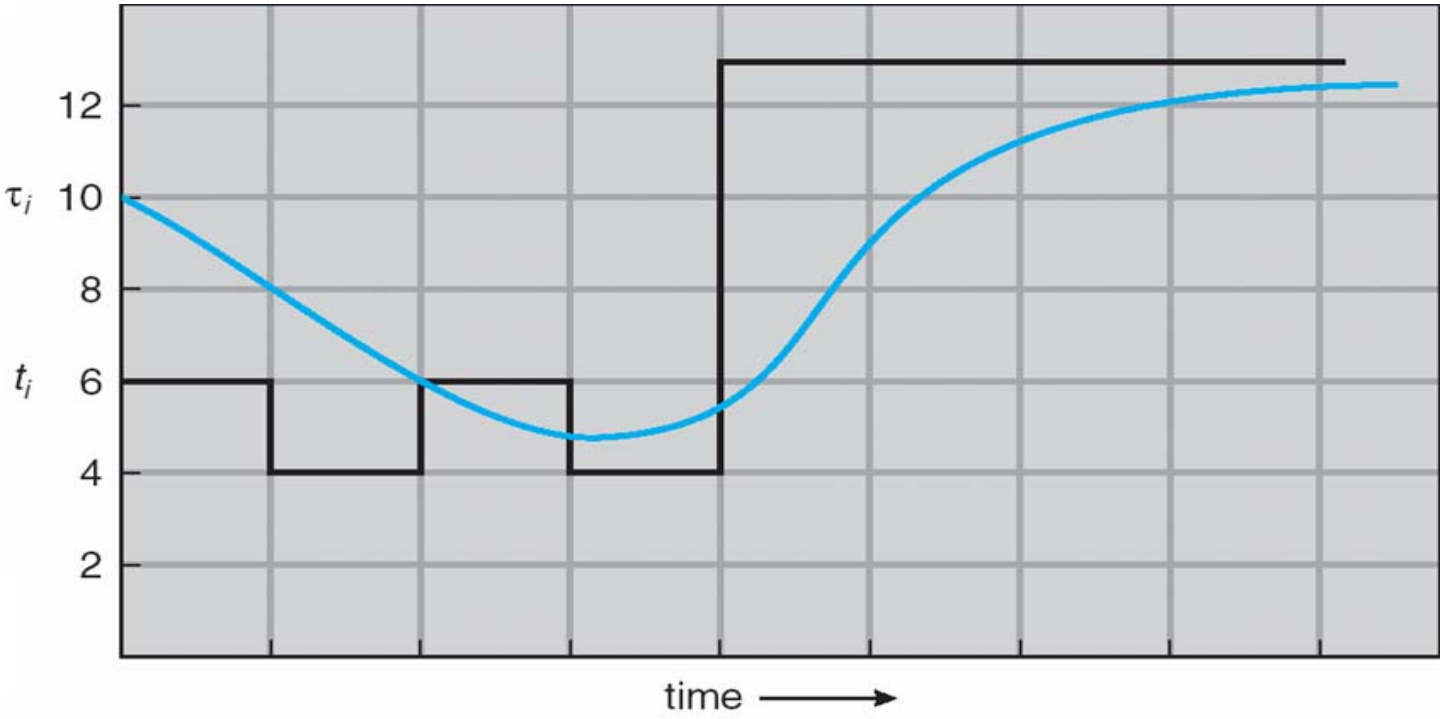

CPU burst (t_i)		6	4	6	4	13	13	13	...
"guess" (τ_i)	10	8	6	6	5	9	11	12	...

Üstel Ortalama Örnekleri

- $\alpha = 0$
  - $\tau_{n+1} = \tau_n$
  - Son kayıtlar hesaba katılmaz
- $\alpha = 1$
  - $\tau_{n+1} = \alpha\, t_n$
  - Sadece en son gerçek CPU patlaması hesaba katılır
- Eğer formülü genişletirsek:

$$\tau_{n+1} = \alpha\, t_n + (1 - \alpha)\alpha\, t_{n-1} + \ldots$$
$$+ (1 - \alpha)^j \alpha\, t_{n-j} + \ldots$$
$$+ (1 - \alpha)^{n+1} \tau_0$$

- α ve $(1 - \alpha)$ 1 e eşit veya daha küçük olduğu için, her bir terim kendisinden bir öncekine göre daha az ağırlığı vardır

En Kısa Kalan Zaman Önce Örneği

- Bu örnekte farklı varış zamanı ve kesintili olan prosesleri analiz ederiz.

Proses	*Varış Zamanı*	Patlama Zamanı
P_1	0	8
P_2	1	4
P_3	2	9
P_4	3	5

- *Kesintili* SJF Gantt Diyagramı

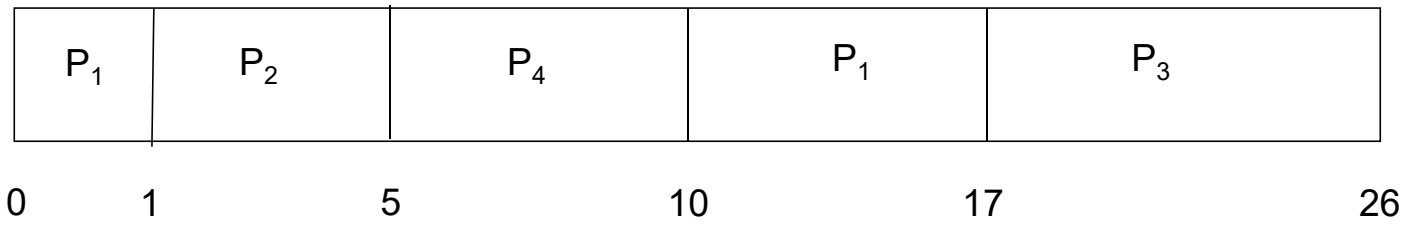

- Ortalama Bekleme zamanı= [(10-1)+(1-1)+(17-2)+5-3)]/4 = 26/4 = 6.5 msec

Öncelikli İş Sıralama

- Bir öncelik sayısı (tamsayısı) her bir prosese atanır
- CPU en yüksek öncelik değerine sahip prosese tayin edilir (en küçük tamsayı ≡ en yüksek öncelik)
  - Kesintili
  - Kesintisiz
- SJF öncelik değerinin tahmini bir sonraki CPU patlama zamanının tersinin olduğu bir öncelikli iş sıralama yaklaşımıdır
- Problem ≡ **Açlıktan Ölme (Starvation)** – düşük öncelikli prosesler hiç çalışmayabilir
- Çözüm ≡ **Yaşlandırma** – zaman ilerlerken proses önceliğini artır

Öncelikli İş Sıralama Örneği

Proses	Patlama Zamanı	Öncelik
P_1	10	3
P_2	1	1
P_3	2	4
P_4	1	5
P_5	5	2

- Öncelikli İş Sıralama Gantt Diyagramı

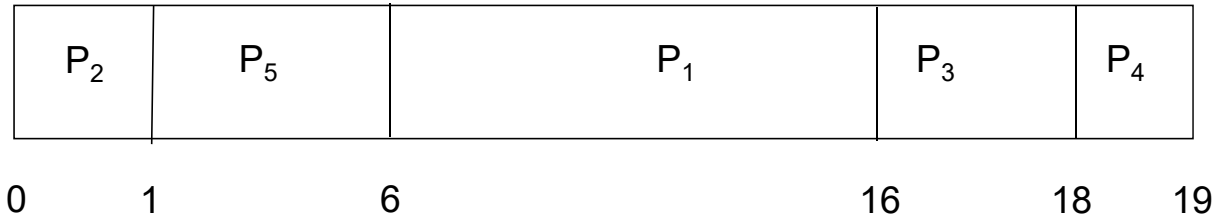

- Ortalama bekleme zamanı = 8.2 msec

Çevrimsel Sıralı Öncelikli Sıralama

Process	Patlama Zamanı	Öncelik
P_1	4	3
P_2	5	2
P_3	8	2
P_4	7	1
P_5	3	3

- En yüksek öncelikli prosesi çalıştır. Öncelik aynı ise çevrimsel sıralı
- Gantt Diyagramı, quantum = 2

Çevrimsel Sıralı (Round Robin - RR)

- Her bir proses genellikle 10-100 milisaniye arası küçük bir zaman süresince CPU'ya sahip olur .
- Bu zaman değerine **kuantum zamanı** denir ve q ile gösterilir.
- Bu süre tamamlandıktan sonra proses kesilir ve hazır kuyruğunun sonuna eklenir.
- Eğer hazır kuyruğunda n adet proses varsa ve kuantum zamanı değeri q ise her bir proses 1/n kadar CPU 'yu elde eder. Hiçbir proses $(n-1)q$ süresinden daha fazla beklemez
- Zamanlayıcı bir sonraki prosesi devreye almak için her bir kuantum süresi sonunda keser.
- Performans
  - q büyük$\Rightarrow$ FIFO
  - q küçük$\Rightarrow$ q bağlam değişimine göre büyük olmalıdır aksi halde sistem kasılır

RR Örneği (q = 4)

Process	Patlama Zamanı
P_1	24
P_2	3
P_3	3

- Gantt diyagramı:

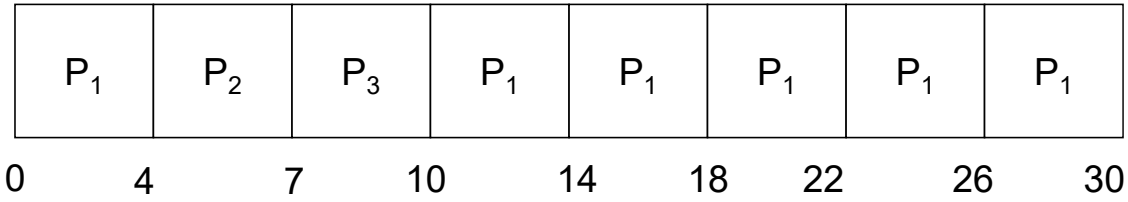

- Tipik olarak, SJF'den daha yüksek bir tamamlanma zamanı, ancak daha iyi bir cevap zamanına sahiptir.
- q bağlam değişimi zamanına göre büyük olmalıdır
- q genellikle 10ms ila 100ms,
- bağlam değişimi < 10 mikrosaniye

Kuantum and Bağlam Değişim Zamanı

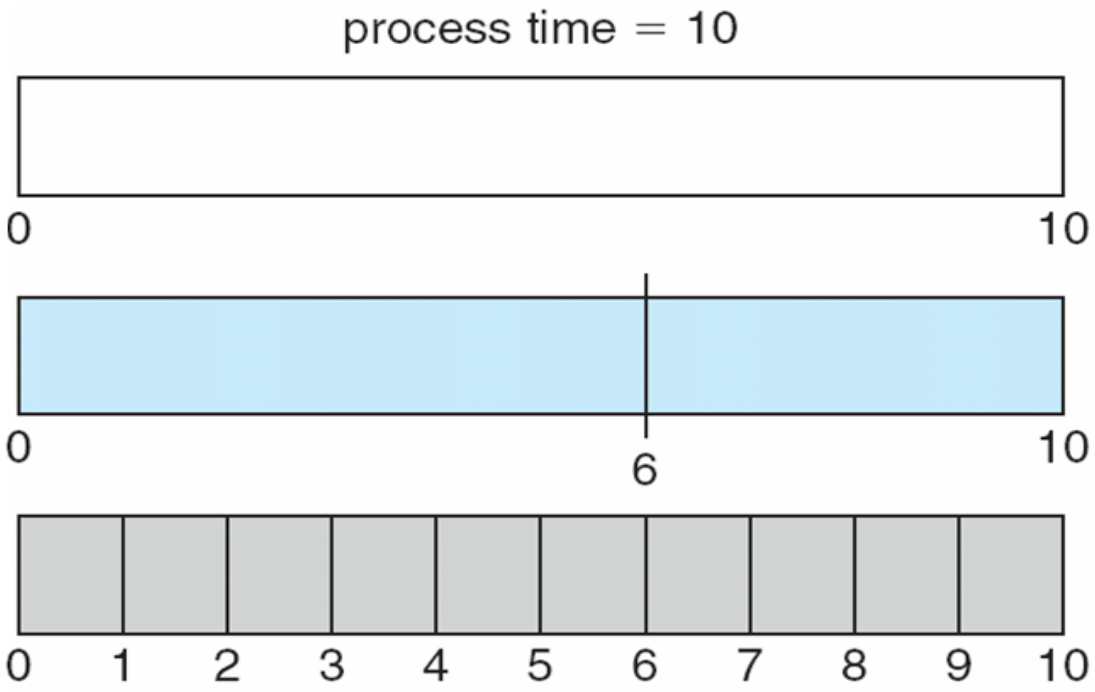

quantum	context switches
12	0
6	1
1	9

Tamamlanma Zamanının Kuantum Zamanıyla Değişimi

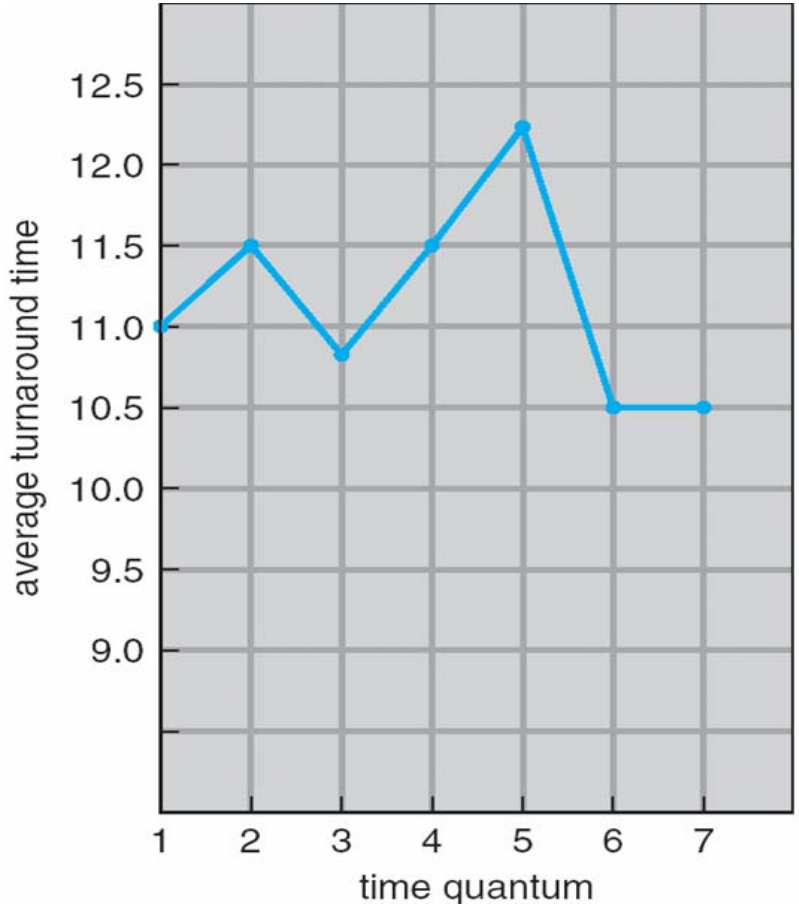

process	time
P_1	6
P_2	3
P_3	1
P_4	7

CPU patlamalarının 80% i q dan daha küçük olmalıdır

Çok Seviyeli Kuyruk

- Her öncelik için ayrı kuyruğun olduğu öncelikli sıralama
- En yüksek öncelikli kuyruktaki prosesler en önce sıralanır

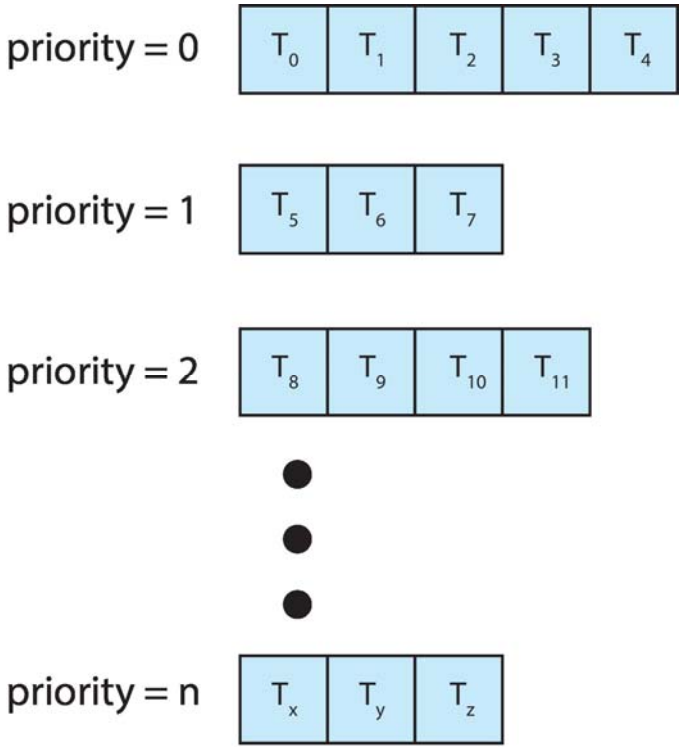

Çok Seviyeli Kuyruk

- Hazır kuyruğu ayrı kuyruklar halinde düzenlenir, ör:
  - Ön plan (interaktif)
  - Arkaplan (toplu iş - batch)
- Proses sürekli bir kuyruktadır
- Her kuyruk kendi iş sıralama algoritmasına sahiptir.
- ön plan – çevrimsel sıralı - RR
- arka plan – FCFS
- İş sıralama kuyruklar arasında yapılmalıdır:
  - Sabit öncelikli iş sıralama (ön plandakilerin tümü bittikten sonra arka plandakilere hizmet edilir). Ölüm olasılığı.
  - Zaman dilimli iş sıralama– her kuyruk belirli bir CPU zamanını elde eder ve prosesleri arasında paylaştırır, RR' de ön plana kadar 80%
  - FCFS'de arka plan için 20%

Çok Seviyeli Kuyruk

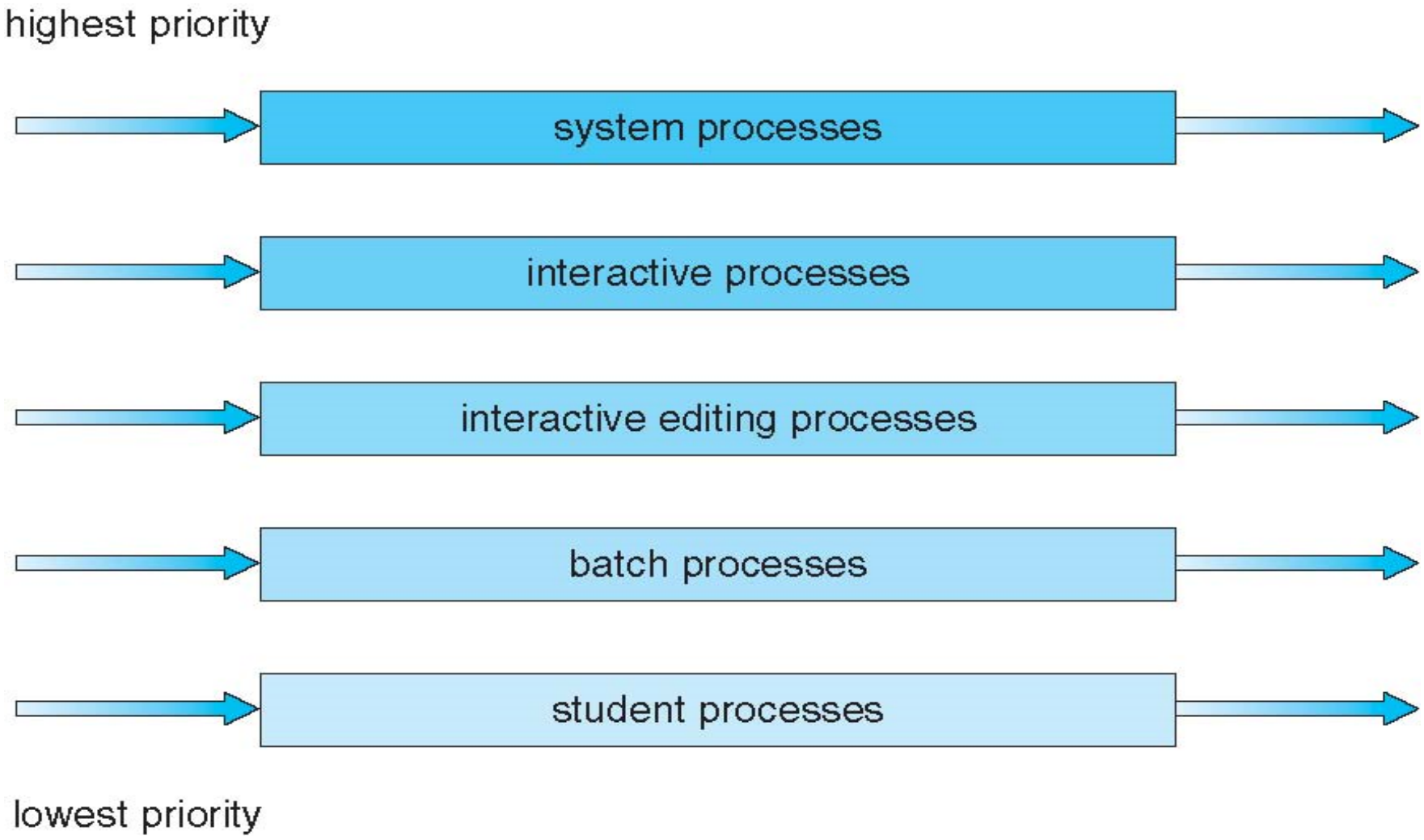

Çok Seviyeli Geri Beslemeli Kuyruk

- Bir proses çeşitli kuyruklar arasında hareket edebilir;
- Bir tür yaşlandırma - aging uygulamasıdır
- Çok seviyeli-geri besleme kuyruğu iş sıralama işlemi aşağıdaki parametreler ile tanımlanır :
  - Kuyruk sayısı
  - Her kuyruğun iş sıralama algoritması
  - Bir prosesin ne zaman bir üst kuyruğa geçeceğini belirleme yöntemi
  - Bir prosesin ne zaman bir alt kuyruğa geçeceğini belirleme yöntemi
  - Bir prosesin çalışmaya ihtiyaç duyduğunda hangi kuyruğa ekleneceğini belirleme yöntemi

Çok Seviyeli Geri Beslemeli Kuyruk Örneği

- Üç adet kuyruk:
  - Q_0 – 8 milisaniye kuantum değerine sahip RR
  - Q_1 – 16 milisaniye kuantumlu RR
  - Q_2 – FCFS

- İş Sıralama
  - Yeni bir görev Q_0 kuyruğuna girer ve FCFS olarak hizmet görür
    - CPU'yu ele geçirdiğinde 8 milisaniyesi vardır
    - 8 milisaniyede işini bitiremezse, Q_1 kuyruğuna geçer
  - Q_1 kuyruğunda görev yine FCFS gibi işlenir ve ilave 16 milisaniye alır
    - hala işini tamamlayamazsa kesilir ve Q_2 ye iletilir.

Çok Seviyeli Geri Besleme Kuyruğu

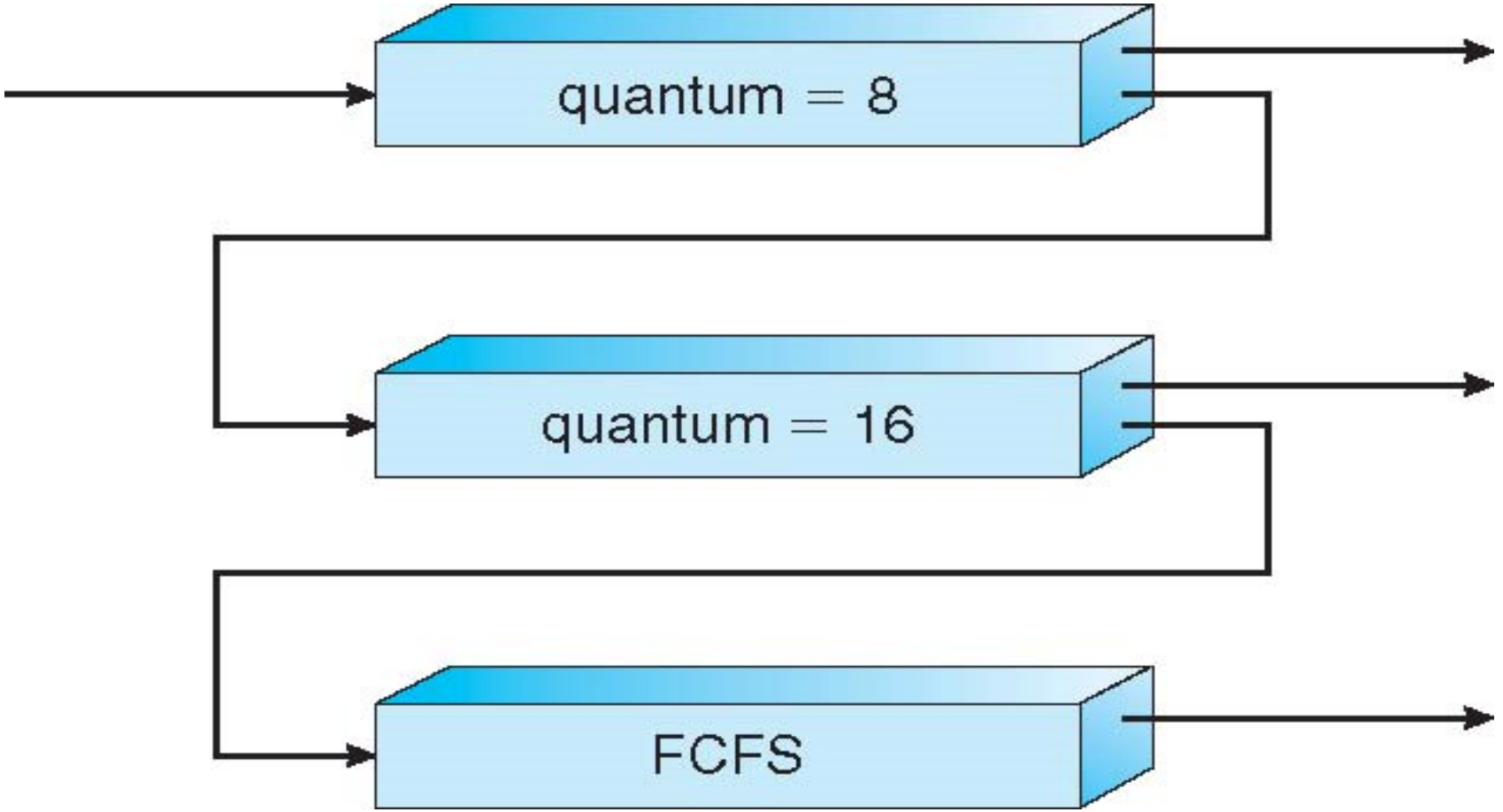

End of Chapter 5a

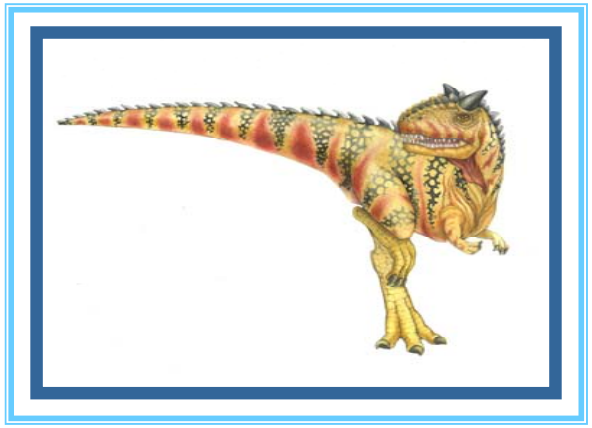

İş Parçacığı Sıralama

- Kullanıcı-seviyeli ve çekirdek-seviyeli iş parçacıkları arasında ayrım
- İş parçacıkları desteği varsa prosesler değil iş parçacıkları sıralanır
- Çoktan- teke ve çoktan-çoka modelleri, iş parçacığı kütüphanesi LWP üzerinde çalışmak için kullanıcı seviyeli iş parçacıklarını sıralar
  - İş sıralama yarışı proses içinde olduğu için proses çekişme kapsamı (**process-contention scope-PCS) olarak bilinir**
  - Programcı tarafından öncelik kümesi yardımıyla yapılır
- Mevcut CPU üzerinde sıralanan çekirdek iş parçacığı sistem çekişme kapsamı (**system-contention scope-SCS)** dır– sistemdeki tüm iş parçacıkları arasında yarış

Pthread İş Sıralama

- API iş parçacığının oluşturulması sırasında PCS veya SCS olup olmamasını belirtmeyi olanaklı kılar
  - PTHREAD_SCOPE_PROCESS PCS ile iş parçacıklarını sıralar
  - PTHREAD_SCOPE_SYSTEM SCS ile iş parçacıklarını sıralar
- OS tarafından sınırlandırılabilir – Linux ve Mac OS X sadece PTHREAD_SCOPE_SYSTEM i kullanır

Pthread İş Sıralama API

```
#include <pthread.h>
#include <stdio.h>
#define NUM THREADS 5
int main(int argc, char *argv[])
{
      int i;
      pthread t tid[NUM THREADS];
      pthread attr t attr;
      /* varsayılan nitelikleri al */
      pthread attr init(&attr);
      /* set the scheduling algorithm to PROCESS or SYSTEM */
      pthread attr setscope(&attr, PTHREAD SCOPE SYSTEM);
      /* set the scheduling policy - FIFO, RT, or OTHER */
      pthread attr setschedpolicy(&attr, SCHED OTHER);
      /* create the threads */
      for (i = 0; i < NUM THREADS; i++)
            pthread create(&tid[i],&attr,runner,NULL);
```

Pthread İş SıralamaAPI

```
        /* now join on each thread */
        for (i = 0; i < NUM THREADS; i++)
            pthread join(tid[i], NULL);
}
 /* Each thread will begin control in this function */
void *runner(void *param)
{
        printf("I am a thread\n");
        pthread exit(0);
}
```

Çok İşlemcili İş Sıralama

- Birden fazla CPU varsa iş sıralama daha karmaşık olur.
- Tek bir blok içerisinde **homojen işlemciler**
- **Asimetrik çok işlemcili yapı** – veri paylaşımı ihtiyacını sağlamak için sadece bir adet işlemci sistem veri yapılarına erişir
- **Simetrik Çok İşlemcili Yapı (SMP)** – her işlemci kendi kendine iş sıralar, tüm prosesler ortak bir hazır kuyruğundadır veya her biri kendi özel hazır kuyruğuna sahiptir
  - Şuanda en yaygın
- **İşlemci İlişkisi**– proses üzerinde çalıştığı işlemci ile ilişkilidir
  - **Hafif ilişki**
  - **Sert ilişki**
  - **İşlemci kümelerini** içeren çeşitli versiyonlar

NUMA ve CPU İş Sıralama

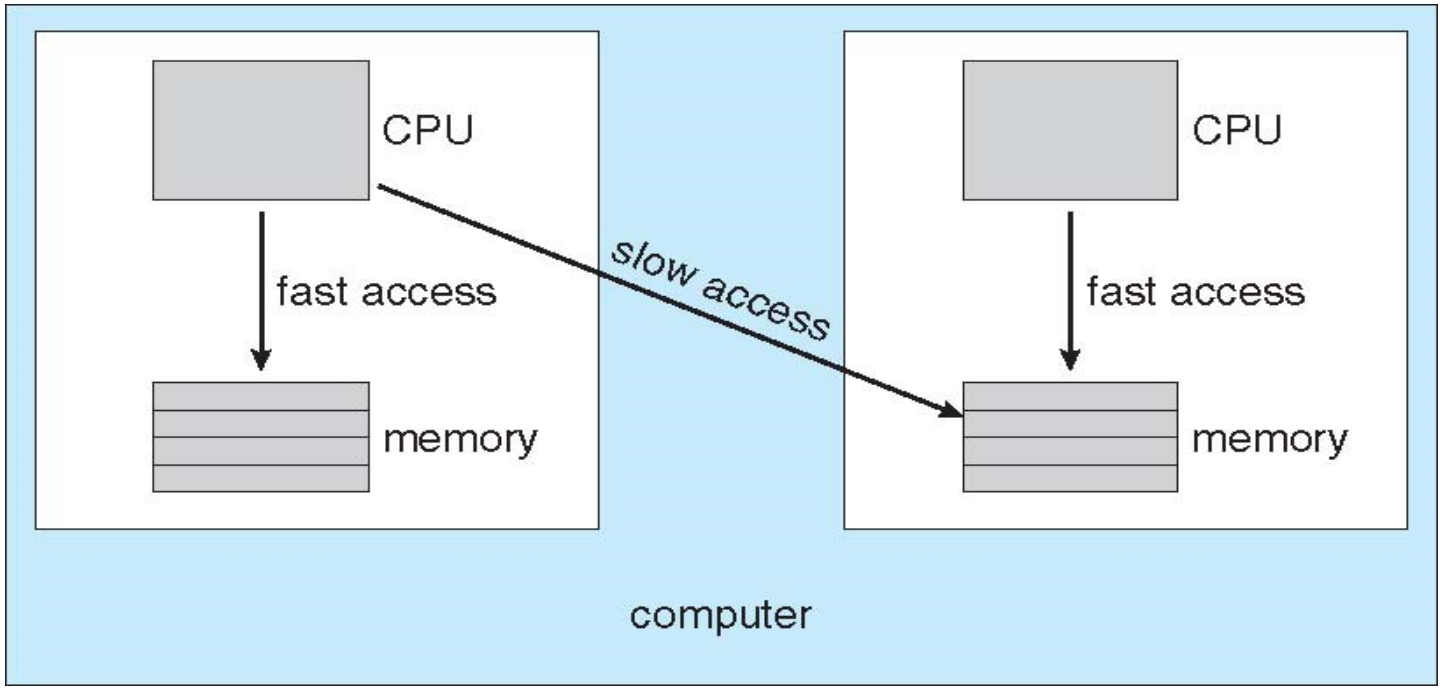

Bellek yerleşim algoritmalarının da CPU ilişkisini(affinity) göz önünde bulundurduğuna dikkat ediniz

Çok Çekirdekli İşlemciler

- Son eğilim birden fazla işlemci çekirdeğini tek bir fiziksel çip üzerine yerleştirmektir
- Daha hızlı ve daha az güç harcar
- Çekirdek başına birden fazla iş parçacığı ortaya çıkıyor
  - Bellekten veri alınırken bir başka iş parçacığı üzerinde devam etmek için ara verilmesinin avantajını kullanır

Çoklu İş Parçacıklı Çok Çekirdekli Sistem

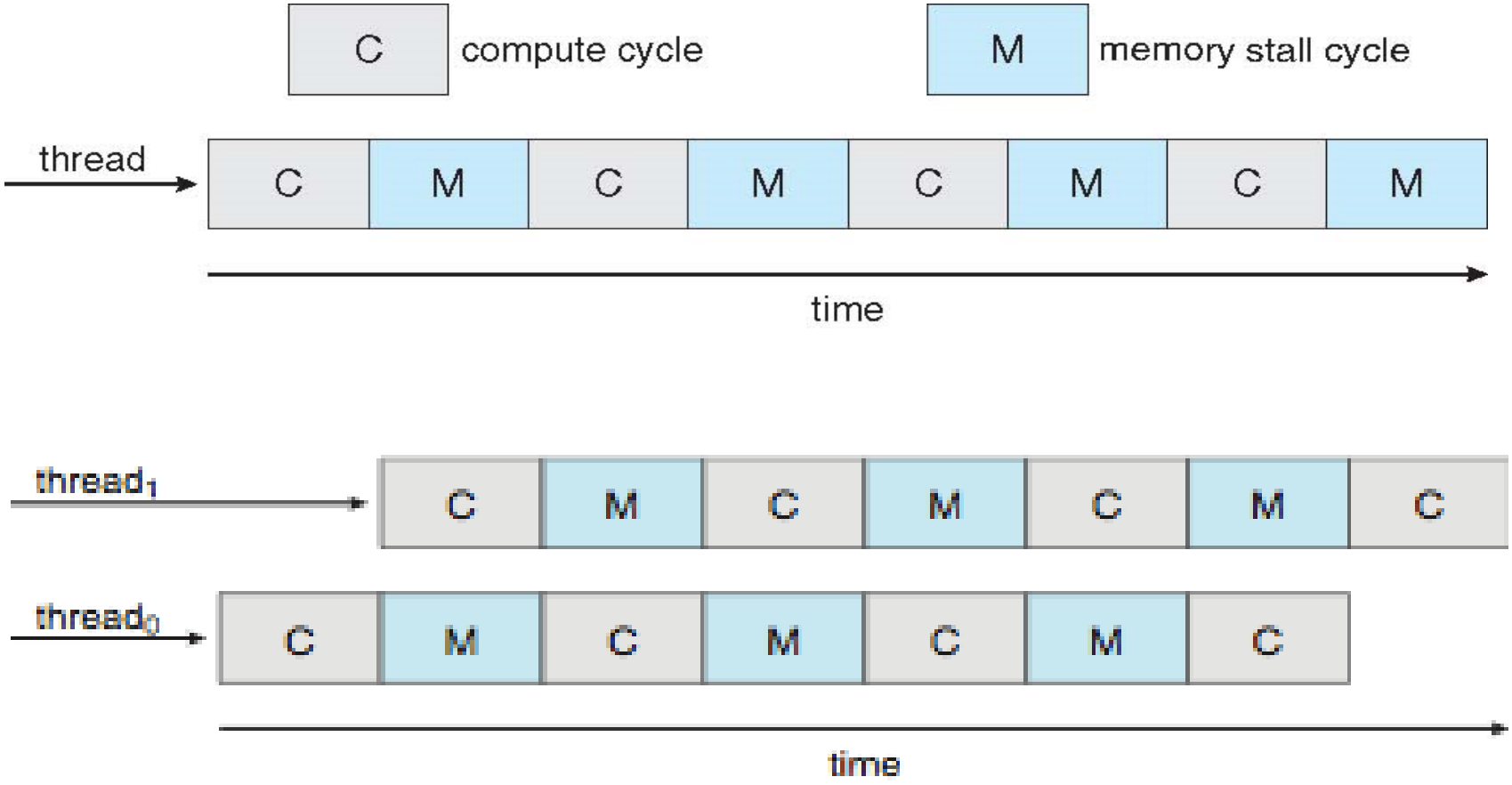

Sanallaştırma ve İş Sıralama

- Sanallaştırma yazılımı birden fazla konuğu CPU üzerine programlar
- Her bir konuk kendi iş sıralama işlemini yapar
  - CPU' ya sahip olup olmadığını bilmeyerek
  - Düşük bir cevap zamanına neden olabilir
  - Konukların güncel zamanları etkilenebilir
- Konukların iyi iş sıralama algoritması çabalarını telafi edebilir

İşletim Sistemi Örnekleri

- Solaris iş sıralama
- Windows XP iş sıralama
- Linux iş sıralama

Solaris

- Öncelik tabanlı iş sıralama
- Altı adet sınıf mevcuttur
  - Zaman paylaşımı (varsayılan)
  - İnteraktif
  - Gerçek zamanlı
  - Sistem
  - Açık paylaşım
  - Sabit öncelik
- Belirli bir iş parçacığı herhangi bir zamanda sadece bir sınıfta olabilir
- Her bir sınıf kendi iş sıralama yaklaşımına sahiptir
- Zaman paylaşımı çok seviyeli geri beslemeli kuyruktur
  - Sistem yöneticisi tarafından yüklenebilir tablo konfigüre edilebilir

Solaris Görevlendirme Tablosu

priority	time quantum	time quantum expired	return from sleep
0	200	0	50
5	200	0	50
10	160	0	51
15	160	5	51
20	120	10	52
25	120	15	52
30	80	20	53
35	80	25	54
40	40	30	55
45	40	35	56
50	40	40	58
55	40	45	58
59	20	49	59

Solaris İş Sıralama

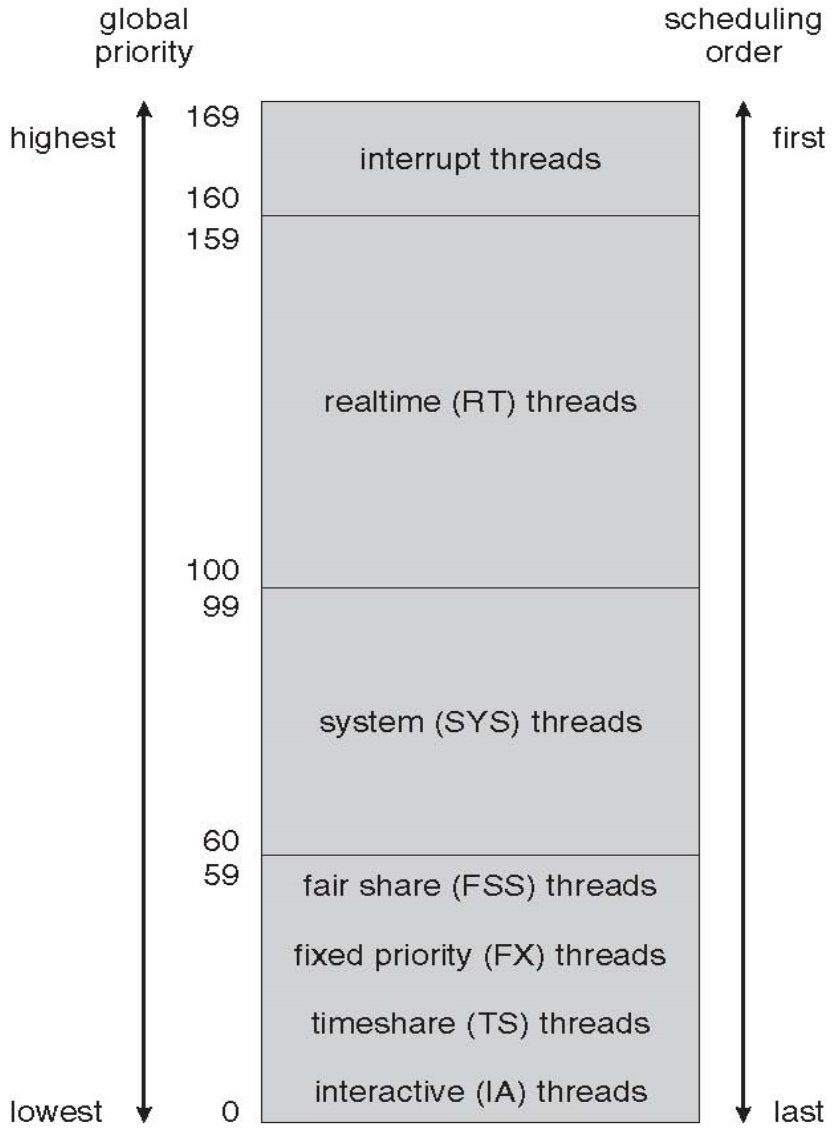

Solaris İş Sıralama(devam)

- İş sıralayıcı sınıfa özgü öncelikleri iş parçacığı global önceliğine dönüştürür
  - En yüksek öncelikli iş parçacığı bir sonra çalışır
  - (1) bloke olana kadar çalışır, (2) zaman periyodu kullanılır, (3) daha yüksek öncelikli iş parçacığı tarafından kesilir
  - Aynı öncelikli birden fazla iş parçacığı RR'ye göre çalışır

Windows İş Sıralama

- Windows öncelik tabanlı kesintili bir iş sıralama yaklaşımını kullanır
- En yüksek öncelikli iş parçacığı bir sonra çalışır
- *Görevlendirici (Dispatcher) iş sıralayıcıdır*
- İş parçacıkları (1) bloke olana, (2) zaman periyodu bitimini, (3) daha yüksek öncelikli bir iş parçacığı tarafından kesilene dek çalışır
- Gerçek zamanlı iş parçacıkları olmayanları kesebilir
- 32-seviyeli öncelik düzeni
- **Değişken sınıf** 1-15, **gerçek zamanlı sınıf** 16-31
- 0 önceliği bellek yönetimi iş parçacığıdır
- Her öncelik için kuyruk vardır
- Eğer çalışabilir bir iş parçacığı yoksa, **boşta iş parçacığı** çalışır

Windows Öncelik Sınıflar

- Win32 API prosesin ait olduğu öncelik sınıflarını tanımlar
  - REALTIME_PRIORITY_CLASS, HIGH_PRIORITY_CLASS, ABOVE_NORMAL_PRIORITY_CLASS,NORMAL_PRIORITY_CLASS, BELOW_NORMAL_PRIORITY_CLASS, IDLE_PRIORITY_CLASS
  - REALTIME harici tümü değişkendir
- Belirli bir öncelik sınıfındaki bir iş parçacığı bağıl bir önceliğe sahiptir
  - TIME_CRITICAL, HIGHEST, ABOVE_NORMAL, NORMAL, BELOW_NORMAL, LOWEST, IDLE
- Öncelik sınıfı ve bağıl öncelik nümerik önceliği oluşturur
- Taban önceliği NORMAL dir
- Eğer kuantum zamanı aşarsa, öncelik tabanın altına inmeyecek şekilde düşürülür
- Eğer bekleme olursa, ne için beklediğine göre öncelik artırılır
- En öndeki pencereye 3x öncelik verilir

Windows XP Öncelikleri

	real-time	high	above normal	normal	below normal	idle priority
time-critical	31	15	15	15	15	15
highest	26	15	12	10	8	6
above normal	25	14	11	9	7	5
normal	24	13	10	8	6	4
below normal	23	12	9	7	5	3
lowest	22	11	8	6	4	2
idle	16	1	1	1	1	1

Linux İş Sıralama

- Sabit dereceli *O*(1) iş sıralama zamanı
- Kesintili öncelik tabanlı
- İki adet öncelik aralığı: zaman paylaşımlı ve gerçek zamanlı
- **Gerçek zamanlı** aralık 0 dan 99 a dır
- Daha yüksek önceliği gösteren nümerik düşük değerlere sahip global öncelik
- Daha yüksek öncelik daha büyük q ya neden olur
- Zaman aralığında kalan zaman süresi kadar görev çalışabilir (**active**)
- Eğer zaman kalmamışsa (**expired**), diğer görevler kendi zaman aralıklarını kullanana kadar çalışamaz
- Tüm çalışabilir görevler CPU başına bir adet çalışır kuyruğunda tutulur
  - İki adet öncelikli dizi (active, expired)
  - Görevler önceliğe göre sıralanır
  - Aktif görev kalmadığında diziler yer değişir

Linux İş Sıralama (devam)

- Gerçek zaman iş sıralama POSIX e göre yapılır
  - Gerçek zamanlı görevler statik önceliklere sahiptir
- Tüm diğer görevler nice değerine göre artı eksi 5 olarak dinamiktir.
  - Görevin interaktivitesi artı veya eksi olmasını belirler
    - Daha interaktif -> daha eksi
  - Görev zaman aşımına uğradığında öncelik yeniden hesaplanır
  - Bu karşılıklı değişilen diziler ayarlı öncelikleri uygular

Öncelikler ve Zaman Süresi

numeric priority	relative priority		time quantum
0	highest	real-time tasks	200 ms
•			
•			
•			
99			
100		other tasks	
•			
•			
•			
140	lowest		10 ms

Önceliklere Göre Sıralanmış Görev Listesi

Java Thread Scheduling

- JVM Uses a Preemptive, Priority-Based Scheduling Algorithm
- FIFO Queue is Used if There Are Multiple Threads With the Same Priority

Java Thread Scheduling (Cont.)

JVM Schedules a Thread to Run When:

1. The Currently Running Thread Exits the Runnable State
2. A Higher Priority Thread Enters the Runnable State

* Note – the JVM Does Not Specify Whether Threads are Time-Sliced or Not

Time-Slicing

Since the JVM Doesn't Ensure Time-Slicing, the yield() Method
May Be Used:

```
while (true) {
    // perform CPU-intensive task
    . . .
    Thread.yield();
}
```

This Yields Control to Another Thread of Equal Priority

Thread Priorities

Priority	Comment
Thread.MIN_PRIORITY	Minimum Thread Priority
Thread.MAX_PRIORITY	Maximum Thread Priority
Thread.NORM_PRIORITY	Default Thread Priority

Priorities May Be Set Using setPriority() method:

```
setPriority(Thread.NORM_PRIORITY + 2);
```

Solaris 2 Scheduling

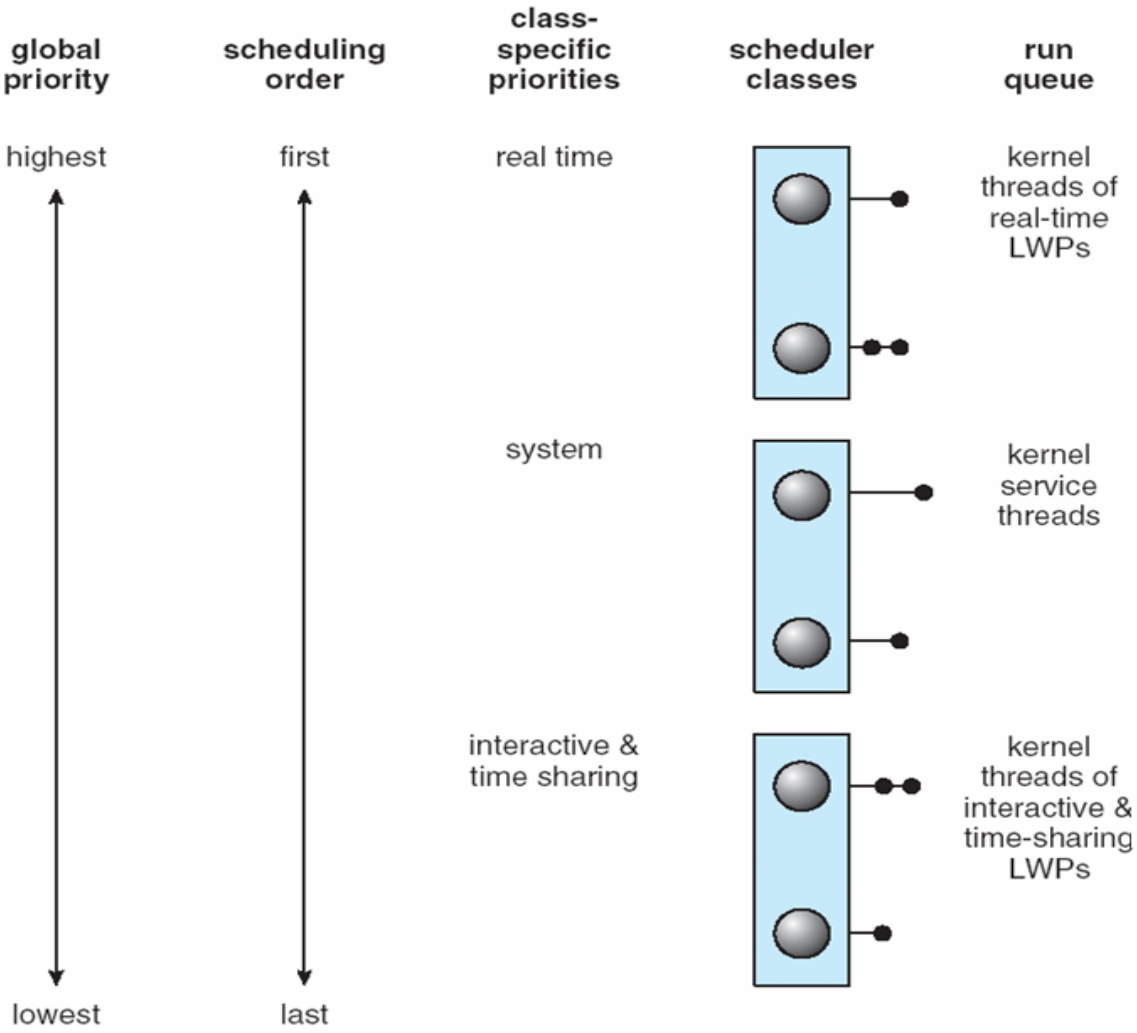

Algoritma Değerlendirme

- Bir işletim sistemi için CPU iş sıralama algoritması nasıl seçilir ?
- Kriterleri belirle ve daha sonra algoritmaları değerlendir
- Deterministik modelleme
  - Bir tür analitik değerlendirme
  - Belirli bir iş yükünü alır ve o iş yükü için herbir algoritmanın performansını hesaplar

Kuyruk Modelleri

- Proseslerin varışını, CPU ve I/O patlamalarını olasılıksal olarak tanımlar
  - Genelde üstel ve ortalama ile tanımlanır
  - Ortalama çıkış(throughput), kullanım oranı, bekleme zamanını hesaplar
- Bilgisayar sistemini herbiri bekleyen prosesler kuyruğuna sahip sunucular ağı olarak tanımlar
  - Varış oranı ve hizmet oranı bilinir
  - Kullanım oranını, ortalama kuyruk boyutunu ve ortalama bekleme zamanını hesaplar

Little Formülü

- n = ortalama kuyruk boyutu
- W = kuyruktaki ortalama bekleme zamanı
- λ = ortalama kuyruğa varış oranı
- Little'ın kuralı – kararlı durumda, kuyruğu terk eden prosesler kuyruğa varanlarla eşit olmalıdır, bu nedenle
- $n = \lambda \times W$
  - Herhangi bir iş sıralama algoritması ve geliş dağılımı için geçerlidir
- Mesela, eğer saniyede ortalama 7 proses varıyorsa ve normalde kuyrukta 14 proses varsa prosesler için ortalama bekleme zamanı = 2 saniye olur.

Simülasyonlar

- Kuyruk modelleri sınırlıdır
- **Simülasyonlar** daha doğru sonuç verir
  - Bilgisayar sistemi modeli
  - Saat değişkendir
  - Algoritma performansını gösteren istatistikler üret
  - Simülasyonu süren veri :
    - Rasgele sayı üreteci
    - Matematiksel dağılımlar
    - Gerçek sistemlerdeki gerçek olayların sırasını tutan kayıtlar

CPU İş Sıralayıcıların Simülasyon ile Değerlendirilmesi

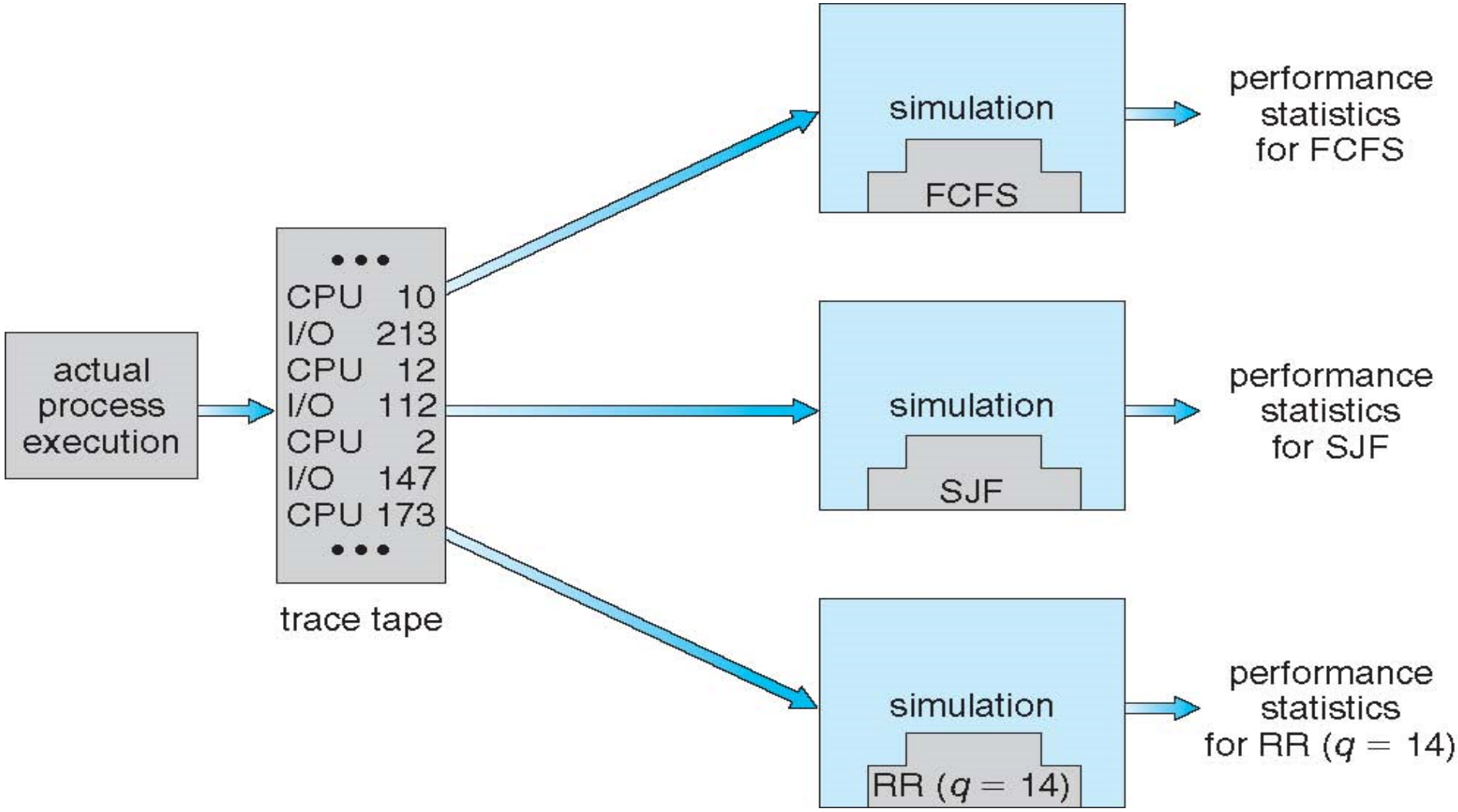

Uygulama

- Simülasyonlar da sınırlı doğruluğa sahiptir
- Sadece yeni iş sıralayıcıyı uyarla ve gerçek sistemlerde test et
  - Yüksek maliyet, yüksek risk
  - Çevre değişebilir
- Çok esnek iş sıralayıcılar mekana veya sisteme göre değiştirilebilir
- Veya API'ler öncelikleri değiştirmek maksadıyla geliştirilebilir
- Ancak çevre değişkendir

5. Bölümün Sonu